

מסורת הש"ס

(א) שבונוט לה. ונאס אימא ראה
 קיעה; (ב) קדושין עא; שבונוט
 לל. לו; גיטין כח. (ג) קדושין מח;
 שבונוט. ד"מ עב. קיד; (ד) לקמן
 נב. (ה) לקמן דל. (ו) לעיל ד;
 ש"מ קיד. (ז) ברכות כו; וש"מ;
 (ח) ויקרא כו, (ט) ויקרא כז;
 (י) שייך לעיל, (יא) ע"י לקמן דל.
 וע"י תי"ט שמונה ב ד"ה רבי
 יצחק

הגהות הב"ח

(ה) ריש"י ד"ה לימא וכו' דשנת
עשרים:

מוסף רש"י

[illegible]

שינויי נוסחאות

(ט) ואלהם שברה הדין (ש"ס)
 (ז) כן נזכר ספר
 (ג) כ"א: כוונתו, דא' למחשבה
 (ה) הידועו שגמלם (ש"ס) למחשבה
 (ז) למחשבה מזה (ש"ס)
 (א) האומרים שכל חמשה
 (ש"ס) (ז) כן כלום
 (ש"ס) (ז) עתה הוסיפך נזכר
 (ז) עתה דאין עין (ש"ס) (ז) כן
 (ז) לפחות כן שם פדחות חסד
 ששישים עברו (ימצא לו מתקן)
 (ז) נדפריז עתה ויהי עת
 כן ששים גדול היה (ש"ס) (ז) אולי כ'
 (ז) מתקן (ז) וכן בששים
 ששנה סקד' (ש"ס) בהרוא
 (ז) רחבים וכן (ש"ס)
 הרואה (קרי'ו) (ש"ס) (ז) אולי
 גורם נכח אלו וגבי אלו (ש"ס)
 מענין, דא' לדרוש ומתא' לו דרשא
 נזכר ספר אחר (ש"ס) (ז) אולי
 (ז) נזכר אחרים נזכר נקמן (ש"ס)
 (ז) שטען (ש"ס) (ז) אולי
 שאלה היה שם ויהי מנעני אלו
 (ז) אולי

רבינו גרשום

[illegible]

(א) וכן פירש"י דגם שנה ימיה.

וְאִתְּכָּם מִסֵּה בָּסוּ. קוֹדֶם שֶׁבָּא לִצְדָּה לְהַעֲדִי: מִסֵּה. יוֹל יוֹ חִיבִין. הָעֵדִים קִרְבֵּן שְׂבוּעַת הָעֵדוּת אִם לֹא הָעֵדוּת; הָרִי לֹא יִיחַד עֵדָיו. שְׁהָרִי הַשְּׂבִיעַ אֵת כּוֹלָן: יוֹל אִפִּי אָמַר כָּל מִי. שְׂוֹדַע עֵדוּת אִם יִמְשִׁיעַ לֹא יוֹ חִיבִין: סֵל וְהוּא עַד וְהָרִי יִיחַד עֵדָיו. שְׁהָרִי לֹא הַשְּׂבִיעַ אֲלֵךְ עֵדָיו: עֲשִׂיר הוּא. וְהִמְאִי אֵין לְהַקְדֵּשׁ [ח] כְּלוֹם בָּסֵן: מִנִּית. שְׁעֵדִין לֹא מֵת אֲבִיו אֲבָל עֲמִיד הוּא לְהִנִּיחַ לוֹ: פְּשִׁעָה. דְּהֵא לִית לִיה: כְּשִׁהִס אֲבִיו גּוֹסֵס. בְּשַׁעֲה מוֹחֲקֵת מַעֲרִיכוֹ: כְּפִסְהִס. סְפִינָתוֹ מוֹחֲקֵת צִיד אַחֲרִיס וְאֵין לוֹ בְּתוֹמָה כְּלוֹם אֲלֵךְ שְׁכִרָה וְהִינִי רִיבּוֹא דְקִמְנִי בְּמַתְנִי: הָא מִנִּי רִ"א הִיא. דְּלֹאמַר לְקַמֵּן בְּפִי שׁוֹם הִיטוּמִּיס

(דף כג:) ג' ערין חס היה חמר
 נותן לו הכסח חמורו ואינו נוטלה
 להקדש: **מזו.** למד בקר דהיא
 פרכסו: **מתני'.** ילי. מנן כ'
 עד בן ששים דהוי ערכו ו' שקלים:
הערכין בעער. ולא אזלינן בקצב
 הערך בחר מעריך: **גמ'** אסה
 היקשה דמים לערכין. צ"ק (עלי
 ד) דלמרינן נדר בערך נפשות ויקרב
 מ' נדר היינו דמים בערך היינו ערכין:
 היקשן הכתוב להני מרי מייל:
 מרגלים לקלים. דלזלינן במרגלים
 בחר קלים דכתיב בערכין [שם] ונתן את
 הערך ביום ההוא ורשעין לקמן (דף
 מד.) שלא שפה מרגלים לקלים עמי
 שהעריך עמנו ובא כהל' להעריכו ויש
 לו מרגלים שוה ל' סלעים אין אומרים
 אם משהין אותה עד שיעולה לכרך
 שיש שם עשיר והוא יקנה ב' סלעים
 הילכך ו' סלעים יש לו ויתן ערך שלם
 אין אומרים כן ואין להקדש אלא
 מקומו ושעתו וה"ן דמים אם אמר
 דמי מרגלים וז' עלי אין שמיין אותה
 לפי מכר הכרסין אלא לפי מכר אותה
 שעה ואותו מקום: ולידון כצנודו.

שֶׁאֵם הָעֵרֶךְ דָּבָר שֶׁהִשְׁמַח הַחַיִּים
 בּוֹ כְּגוֹן שֶׁאֵמֵר עֵרֶךְ רִאשִׁי עָלַי וְנֹתָן
 עֵרֶךְ שֶׁלֹּם דְּכַתִּיב גַּם עֵרֶכְיָן צִעֲרִיךָ
 נִפְשׁוֹת דְּבִמָּר נִפְשֵׁי אֲזִילִין: שִׁיטָּה
 שֶׁעַם נִחְיָה. דְּדִמְדִּים שִׁפְטָא לָן
 דִּיהִיב כִּשְׁעַת נִחְיָה וְלֹא כִשְׁעַת נִדָּר
 דִּהָא כְּעֵד ^ע צִשׁוֹק שְׁמִין אֲחוּם וְאֵם
 אָמַר דְּמַי עָלַי בְּחִשְׁבִּי וְנִכְיִין צֹא לְצ"ד
 מִי יוֹדַע מַה הִיֵּה שׁוּב כִּשְׁעַת נִדָּר
 וְשֶׁעַת נִחְיָה הִיֵּינּוּ שֶׁשׁ שְׁאוֹל צֹא
 לְצ"ד: ח"ל עֵרֶכְךָ יִקּוּם. דְּמִשְׁמַע
 עֵרֶכְיָן כִּשְׁעַת עֵרֶךְ שֶׁאֵם הָעֵרֶךְ עֲזָמוֹ
 בִּן שְׁשִׁים וְנִעְשֶׂה יוֹתֵר עַל שְׁשִׁים נֹתָן
 עֵרֶךְ גָּדוֹל וְלֹא עֵרֶךְ זָקֵן: **בִּרְתִּי**
 יוֹם שְׁלֹשִׁים כְּלֻמָּה. וְאֵם אָמַר עֵרֶךְ
 פְּלוּנִי קָטָן עָלַי וְאֲחוּם קָטָן הִיֵּה צֹאחוֹת
 יוֹם בִּן יָ' הִיֵּה כְּלֻמָּה וְלֹא אֲחוּם כְּלוֹם
 וְאֲזִיל עֵרֶךְ פְּלוּנִי מִזֶּה דְּרִבִּי מַכִּי ^א
 וְאֵם מִזֶּן חֲדָשׁ וְגו': וּמַעְלָה. מִשְׁמַע
 שֶׁשְׁלָמָה שָׁנָה שְׁשִׁים וְאַל הוּא יִדְּוֹן
 כּוֹקֵן אֲזַל שְׁנָה שְׁשִׁים יִדְּוֹן כִּילָד:
 בּוֹ אֵם עֲשִׂינוּ. בְּתַמִּינָה. כְּלוֹמֵר וְכִי
 כֵּן הוּא אֵם עֲשִׂינוּ שָׁנָה שְׁשִׁים כְּלֻמָּה
 לְהַחֲמִיר דְּעֵרֶךְ גָּדוֹל יֵשׁ ^א לוֹ כִּפְסוּתָה
 מִזֶּן שְׁשִׁים י' סְלֻעִים וְלִיּוֹתֵר עַל בִּן

ששים חין ערך חנה ט"ו סלעים : והקל. דערך [ינאר] ^א עב כן כ' וימר גדול
הוא מפחות מכן עשרים וכן צבן חמש דרכמדי צקרי ^א : ר"א אומר.
לעולם שנת חמש ושנת עשרים ושנת חמש ששים למטה עד שששס"א
צמתינן ^א : שנה יסירי כספי. דמאי למכזב וסא מכן ^א : שנים ועד כן כ'
יומא ^א מני. דמריין קרא למיך שנת ^א : עשרים לשמיה ללא כח
צן עשרים ויקרא ^א ממיילא ידעא דשנת עשרים בכלל והיינו כלמסא

מביא קרבן עשיר: **אלא אפילו** **מת** **אביו** בשעה שהוא חייב להביא קרבן והנחיל לו ריבוא
 בנכסיו. מכירות **אין** להקדש **[מבין]** כלום ומביא קרבן עני: מאי שנא בקרבתא דאין
 עני והעשיר נותן עד ששיר משום דקרבתא כתיב אשר לו חטאי ירו מבהותא דא שמיני
 על בערכי כתיב כהן אשר תשיג יד הנודד יעלהו הכהן אימתו משגשי יתן עד ששיר והוא
 שהוא (אפילו) מרגילותו וכלי' כהן מני מילי כי ילכו אבל כי אמר חזק ימתן ימתן ויהא
 אין קרבן עשיר. אמאי מביא קרבן עני: **אמינא** מיתד: כלומר לא תימא מת והנחיל לו
 [ולן] **משפחה**. שהיו להקדש כלום שעניין לא הגיע עניו (במח דרמב"ם) עני נוסב ליתד.
 ועשיר הוא קמיל: **[בשורותיה]** מוחברת. **[חכירות]** למחצית שכר או שלש: **שכירות אינה**

השג יד פרק רביעי ערכין

אָבן אַפּי' די אַין להקדש
להקדש בָּזֶן כּלֹם מִיּוֹן שֶׁלֹא
נִעֲשֶׂה חֲתָנוֹ וְנִעֲשֶׂה חֲתָנוֹ
מִיַּיִר בִּשְׁאֵין בָּנִים לְבָתוֹ מִיּוֹ

ואח"כ מתה בתו פקח ונתחרש וחזר ונתפך
פתוח ונסתמא ואח"כ נתפתח שפוי ונשתמא
וחזר ונשתפה כשר זה הכלל כל שתחילתו
וסופו בכשרות כשר שאני התם דאמר קרא
י' או ראה אם לא יגיד בראייה והגדה תלא
רחמנא מילתא והא איכא ואלא והוא למא לי
לכדתניא ראה א"כ^א ס"א של בני אדם עומדין
ועידיו ביניהן ואמר משיבעני עליכם אם
יודעים אתם לי עדות שתבואו ותעידוני יכול
יהו חייבין ת"ל והוא עד והרי לא ייחד עידיו
יכול אפילו אמר כל מי ת"ל והוא עד והרי
ייחד עידיו: אבל בקרבנות אינו כן וכו': אביו
מת והניח לו ריבוא עשיר הוא אמר ר' אבהו
אימא מניה לו ריבוא פשיטא כשהיה אביו
גוסס מהו דתימא רוב גוססין למיתה קמ"ל
ספינתו בים ובאה לו בריבואות עשיר הוא
אמר רב חסדא כשהיתה מוחכרת ומושכרת
ביד אחרים והאיכא ב^ב שכירות א^א שכירות אינה
משתלמת אלא לבסוף ותיפוק ליה משום
ספינה הא מני ר"א היא דתנן רבי אליעזר
אומר אם היה איכר נותן לו צמדו וחמר נותן
לו חמורו: מתני' השנים בנידר כיצד יולד
שהערך זקן נותן ערך זקן וזקן שהערך את
הילד נותן ערך ילד הערכין בנערך כיצד
אמרי השומרים והאשה נותן וזרע אשה ואשה

שהעריכה איש נותנת ערך איש והערך בזמן
הערך כיצד העריכו יפחות מבן חמש ונעשה
יתר על בן חמש פחות מבן עשרים ונעשה
יתר על בן עשרים נותן ב' בזמן הערך:
גמ' ת"ר אתה הקשית דמים לערכין^א מרגלית
לקלים^ב ולידון בכבודו יכול נקיש ערכין לדמים
שיתן כשעת גתינה ת"ל^ג כערכך (כן) יקום
אינו נותן אלא בזמן ג' הערך: מתני' יום
שלישם כלמטה הימנה שנת חמש ושנת
עשרים כלמטה ד' מהם שנאמר וואם מבן
ששים שנה ומעלה הרי אנו למדים בכלל
משנת ששים מה שנת ששים כלמטה
הימנה אף שנת חמש ושנת עשרים כלמטה
הימנה הן אם עשה שנת ששים כלמטה
ממנה להחמיר נעשה שנת חמש ושנת עשרים
כלמטה ממנו להקל ת"ל שנה שנה לגזירה
שזה מה שנה האמורה בשנת ששים כלמטה
אף שנה האמורה ו' משנת חמש ושנת
עשרים כלמטה ממנו בין להקל ובין להחמיר
ר"א אומר עד שיהו יתירות על השנים חדש
יום אחד: גמ' מופנה דאי לא מופנה איכא
למיפרך כדפרכינן שנה שנה יתירי כתיבי
לימא מתני' דלא כרבי דאי רבי האמר
עד ועד בכלל דתניא^א במיום הראשון
ועד יום השביעי יכול ראשון ולא
ראשון בכלל שביעי ולא שביעי בכלל
כענין

להקל. דערך [יִוֹתֵר] יֵצֵא עַל זֶן כ' יוֹתֵר גָּדוֹל
בֶּן חֲמֵשׁ כְּדֹכְתִּיז בְּקִרְאִי (ט) : ר"א אֹמֵר.

יח.

לִאֲבִיו אָמַר הֲכִי אֵין לְהַקְדֵּשׁ בָּהֶן כְּלוֹם וּפְרִיץ בְּגָמ׃ פִּשְׁטוֹת לֹאִין לְהַקְדֵּשׁ בָּהֶן כְּלוֹם כִּיֹּן שָׁלָה הִיא לוֹ אוֹתוֹ מִמּוֹן מַעְלוֹל׃ עַד שֶׁאֵין נַעֲשֶׂה חֲתָנוֹ וְנַעֲשֶׂה חֲתָנוֹ (וְנַעֲשֶׂה חֲתָנוֹ) וְאָחִיב לָמָּה בָּתוּ בִּשְׂרֵי מִיִּירֵי בִּשְׁאֵין בָּנִים לָבָתוּ כִּיֹּן מְדוּמָמָ׃ הִיא הִכָּה כְּרִי״י דְּלֵאֵי מִלָּה לִּי לְרִי׃ (סַפְדִּין כ׃) הִיא חֲתָנָה וְנִתְּנָה בָּתוּ אֶס יֵשׁ לָהּ בָּנִים הֵימָנוּ הֲרִי זֶה קְרוֹב אֲבִל אֶס אֵין לוֹ בָּנִים אֵין זֶה קְרוֹב׃ וְאֵלֶּא הוּא אִיִּי לְרִבִּי בְּרֵאִית אִיִּי וְלִרְבֵּנָן בְּרֵאִית אִיִּי׃ וְקִשְׁא לְרִבִּי מֵאִי דְרִשִׁי רִנְנָן טַ׃ (הִכָּה הוּא) וְאֶס מִן הוּא מַעֲרָב וְשִׁמְאִי טַ׃ דְּרִשִׁי בָּשׂוּם מְקוֹם טַ׃ הִיא הוּא דִּהִכָּה וְדִרְשִׁי לִיָּה׃ לֵא אֲצִיבֵא שְׂחִיָּה אֲבִיו גּוֹסֵם ב׃ פִּירֵשׁ בְּקוֹנֹת׃ אֲבִל בְּעֶרְכִּין דְּעֵתָה הִכְּנָן תְּלִילָה רַחֲמַנָּה וְאִי חֲזִי דְּלִאֲבִיו גּוֹסֵם אֵינוֹ מַעֲרִיבֵו עַד שִׁימוֹת אֲבִיו וְלֹא נִהְיֵילָ דְּלִקְטָנָן אֲמִרְיָן אֵין טַ׃ בְּהַקְדֵּשׁ אֵלֶּא מִקְוָמוֹ וְשַׁעֲמוֹ וּבִקְמוֹדִן נִמְי מִיִּיתִי לֵה אִתָּה הַקְשֵׁת דְּמִיִּם לְעֶרְכִּין וּמִרְגְּלִית לְקָלִים פִּירוּשׁ עֵינִי שֶׁהֶעֱרִץ עֲלָמוֹ וְיֵשׁ לוֹ מִרְגְּלִית שֶׁאִינָה שׂוֹה עֲכָשִׁי כִּי אֶס כִּי סְלֵעִים אֵין אוֹמְרִים נִמְתִּין עַד שִׁיבָה יוֹם הַשּׁוֹק תְּעַלֵּה לָנִי סְלֵעִים אֵלֶּא שְׁמִין אִוְתָה עַמְלָה שֶׁהִיא עֲכָשִׁי וְלֹא יֵתֵן כֵּאֵל כִּי סְלֵעִים וְאִיכָל לָמָּה אֵינוֹ לְרִיכִין לְהִמְתֵּן עַד שִׁימוֹת אֲבִיו לִכְן נִרְאֶה לְרִי״י דֵּלֶא קִשְׁי אֲבִל בְּקִרְבָּנוֹת אֵינוֹ כֵּן אִמֵּת אֲבִיו אֵלֶּא אִתָּה דְּלֵעִילִי קִשְׁי וְסוֹף מִילְתָּא דִּר׃ יְהוּדָה הִיא וְהֵא דְּמַפְרַס אֲחִיכ׃ אֲפִי מֵת אֲבִיו וְהֵינִי לוֹ כִּי׃ מִלְתָּא בְּצִאֵי נִפְשֵׁי הִיא וּקְרִבָּנוֹת וְעֶרְכִּין שׁוֹיִן בּוֹ׃

שירת בשעת נתינה. פ"י רש"י
נצדמים פשיטא ל"ה ליה דהייב
כשעת נתינה ולא כשעת הנדר דלא
כעצד צוקן שמין אותו ואם אמר
דמי עלי כשערי ובינין צא לנ"ד מי
יודע מה היה שזה כשעת הנדר ושעת
נתינה היינו [שעה] שהוא צא לנ"ד
לשון רש"י ומימיה מאי סברא הוא
זה דלמה יש לנו לומר [שעה] שהיה
יותר מעכשיו ואם היה רואים שהוא
חלש עכשיו ולא היה צבור לא ידענו
בדואי שהיה שזה יותר ונפסיד ההקדש
מאחר שאנו רואים שהיה שזה יותר
סלע לכל הפחות לכך אור"י דאין זו
סברא אלא שום ראה מקרה יש בו
ועוד דמנן לקמן פרק האומר משקלי
(דף כ' וס') שאת הנדר לא יאנו
היורשים לפי שאין דמים לנתינה ואם
היה הטעם מסברא דלאזלינן בזה
נתינה התם לא שייך למימר הך
סברא שהיה ידענו שהיה שזה נתינו
סלע לכל הפחות וא"כ מפני מה אנו
פוטרים היורשים מכל וכל אלא ודאי
שום קרא יש בו: **יבול ראשון ורא**
ראשון בבכ"ה שביעי ורא שביעי
בבכ"ה. וא"ת היאך אפשר לומר כן
והכתיב (שמות יג) שצעת ימים תאכל
מנות וי"ל דלחיות כרת קאמר דכרת
בהאי קרא כתיב דכתיב כי כל אוכל
מחממת ונכרתה מיום הראשון עד
יום השביעי מש"ה מיימית ת"ל עד
והאי קרא כרת נמי כתיב ציה:
ואי

השנה וחמש יום א' משנה האחרת: ב' א' חמשה נמפרד דפררין.
לוא ידענא דעשרים נמי י' (כ') בשנים משתעי שנה ל' י' וכן ששים:
דא' כרבי האמר עד ועד בכלל וכיון דכתיב מכן חמש שנים ועד
: יכול מיום הראשון ואילך יהא מוזהר על חמץ ולא ראשון בכלל:
כענין

[illegible]

קובצת
מזהירה אל קישא לרש"י דהתם היינו עומא לפי שבחבמה אף לאחר שמהת י דמיס לנבילה אבל
בהנאה, מיהו מהו דתן לקמן ב' האומם משקלי ע"כ (פ' כ) שורו זה על עולה בית זה על קרבן מת
ששקלם כזה שוריה מהו ששקלו ח' ששקולו ח' כ"ל צ"ל אבדו בהמה אב אמר דמי על תמהת אדמי כשעת
בא אבדא שאן אדם יודע שמפרסח אבדו דמי עליוני על דמי יתון כשעת שמהת "ד"ח יבול" אמר
דמתי בקרא אחרינא שבעת ימים שאור אל כמתיבכי ב' חזק אכלת כמתיבכתי ומהת זמלתי דמתי
מים הראשון דע יום השביעי בקרא אחרינא. הראש"י אמר:

עין משפט
נר מצוה

ח א מ"י פ"ט מהל' שזועות
הל"ט:

ז ב מיי פ"י מהל' שגגות הלכה
:

יח ופסק כח"ק עי' כ"מ:

הלכתי:

הל"א:

הל"ג:

תורה אור השלם

1. וּנְפֹשׁ כִּי תַחֲטָא וְשִׁמְעָה קוֹל
אֱלֹהִים וְהוּא עֵד אוֹ רֹאֶה אוֹ יִדַּע
אִם לֹא יִגִּיד וְנִשְׂא עֲוֹנוֹ:
וּיְקַרְא ה' א
2. אִם מִשְׁנֵת הַיָּבֵל יִקְדִּישׁ
שְׂדֵהוּ בְּעֶרְפָּךְ יָקוֹם:

3. ואם מכן ששים שנה ומעלה
אם זכר והיה ערכך חמשה
עשר שקל ולנקבה עשרה
שקלים:
4. שבעת ימים מצות תאכלו
ביום הראשון תשביתו
שאר מבתיכם כי כל אבל חמין
ונברתה הנפש ההוא מישאל
מיום הראשון עד יום השביעי:
שמות יב טו

רבינו גרשום (המשך)